

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПВНЗ «МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ АКАДЕМІКА СТЕПАНА ДЕМ'ЯНЧУКА»
КЗ «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Збірник тез виступів учасників

Всеукраїнської науково-практичної конференції

**Актуальні проблеми реформування
дошкільної та початкової освіти України
у контексті євроінтеграційних процесів
(20 березня 2018 р.)**

Рівне – 2018

УДК 371: 378
ББК 88.3
П-86

Збірник тез виступів учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції «**Актуальні проблеми реформування дошкільної та початкової освіти України у контексті євроінтеграційних процесів**» (20 березня 2018 р.). – Рівне : РВЦ МЕНУ ім. акад. С. Дем'янчука, 2018. – 292 с.

У збірнику подано наукові тези викладачів та студентів ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука», КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія», Рівненського державного гуманітарного університету, інших ВНЗ та навчальних установ із питань реформування дошкільної та початкової освіти в контексті євроінтеграційних процесів, місця дошкільних та початкових навчальних установ в системі освіти минулого.

Організаційний комітет конференції

Роганова Марина Вікторівна – д. пед. н., проф. завідувач кафедри теорії та методики дошкільної освіти КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»;

Пагута Тамара Іванівна – к.пед.н., доцент, директор Інституту педагогічної освіти ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука»;

Марчук Оксана Олександрівна – к.пед.н., доцент кафедри педагогіки Інституту педагогічної освіти ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука»

Мельничук Лілія Борисівна – к.пед.н., доцент, завідувач кафедри педагогіки Інституту педагогічної освіти ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука»;

Колупаєва Тетяна Євстафіївна – к.пед.н., професор, завідувач кафедри педагогіки початкової освіти Рівненського державного гуманітарного університету;

Яковишина Тетяна В'ячеславівна – к.пед.н., доцент кафедри педагогіки початкової освіти Рівненського державного гуманітарного університету.

*Шермет Марія Сергіївна,
студентка V курсу магістратури
спеціальність 013 «Початкова освіта»
ВНЗ «Рівненський державний гуманітарний університет»*

*Науковий керівник:
Лук'яник Людмила Василівна
к.пед. н., доцент кафедри теорії і методик початкової освіти
ВНЗ «Рівненський державний гуманітарний університет»*

ТИПОВІ ПОМИЛКИ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УМОВАХ ІНТЕРФЕРЕНТНОГО ОТОЧЕННЯ

Першочерговими завданнями, що визначаються у початковій мовній освіті, є формування загальномовленнєвих умінь і навичок, розвиток мовленнєвих здібностей, вагомою складовою яких є читання і письмо, оволодіння котрими в умовах інтерферентного оточення залишається проблематичним для учнів молодших класів (М. С. Вашуленко, І. П. Гудзик, О. Г. Лобчук, О. Н. Хорошковська та ін.). Прояв мовленнєвих типових помилок у поєднанні з двомовним середовищем – гостра проблема загальноосвітніх національних шкіл.

Засвоєння двох мов – української та російської розпочинається ще у дошкільному віці, оскільки діти живуть і спілкуються у двомовному оточенні. У більшості випадків початок оволодіння другою мовою здійснюється стихійно, без належного контролю з боку дорослих. Згодом недостатній рівень володіння українською мовою та поверхове знання російської мови призводить до того, що, розпочинаючи шкільне навчання, учні часто плутають обидві мови, створюючи тим самим мішанину із російських слів в українському фонетичному обрамленні та українських, морфологізованих за російським зразком. Вплив однієї мови на іншу викликає інтерференцію, що визначає особливу взаємодію навичок і полягає в їхній гальмуючій дії на процес утворення і формування нових (Л. С. Рубінштейн).

Прояви в усному мовленні явищ інтерференції та транспозиції спричиняють поширення помилок на письмі, на що вказують у своїх дослідженнях Н. О. Воскресенська, Г. П. Коваль, Н. А. Пашківська, О. Н. Хорошковська, Н. І. Тоцька, Р. І. Чорновіл-Ткаченко та ін. На сучасному етапі різнобічні аспекти формування письма у дітей досліджували українські науковці О. М. Гопіченко, А. А. Колупаєва, Т. В. Пічугіна, Є. Ф. Соботович, В. В. Тарасун, М. К. Шермет та ін. Втім, проблема впливу близькоспорідненого білінгвізму на усне та письмове мовлення учнів не була предметом наукових пошуків. Сучасна педагогічна практика підтверджує нагальну потребу розробки й використання діагностичних та корекційних методик щодо вивчення, запобігання та виправлення типових помилок учнів в умовах існування двох споріднених мов.

У російській методичній літературі інтерферує роль діалектів у процесі формування в учнів орфографічних навичок аналізували К. Житомирський, Г. Дьяченко, М. В. Чехов. На різницю між правописом і місцевою вимовою вказували І. Лисков, Х. Волський, В. Д. Кудрявцев, А. В. Малаховський, О. П. Шейніна, діалектні орфографічні помилки як недоліки особливої категорії виділяли С. А. Копорський, Є. П. Луппова, перелік їх означив М. В. Ушаков, прийоми виправлення таких помилок охарактеризували О. В. Миртов, О. В. Текучов, інші дослідники правопису [1].

Під час вивчення української і російської мов у школах України в мовленні учнів спостерігаються явища транспозиції й інтерференції. Питання взаємопроникнення мовних елементів близьких за структурою мов досліджено у наукових працях К. К. Бабова, А. Є. Супруна, О. М. Біляєва, Н. А. Пашківської, І. М. Мельниченко.

Процес взаємопроникнення слів з однієї мови в іншу – закономірний процес; значна частина слів з однієї мови засвоюється, підпорядковується нормам і стає повноправною лексикою іншої мови.

У лінгвістичній та методичній літературі вивчалася проблема мовних невправностей (Б. Антоненко-Давидович, А. Бортняк, О. Дорошенко, В. Русанівський, В. Сухомлинський, І. Їжакевич, М. Лесюк, І. Дзюба, М. Сулима, О. Сербенська, Ю. Редько, М. Стельмахович, О. Федик).

Високоорганізована («хороша») мова передбачає відсутність мовних помилок. Тому робота щодо попередження й усунення мовних помилок – важлива складова частина спільної роботи із розвитку мовлення у шкільній практиці.

Щоб ефективніше організувати роботу щодо запобігання мовних помилок, треба визначити їх лінгвістичну і психологічну природу [2].

Інший чинник, що обумовлює виникнення мовних помилок в дітей молодшого шкільного віку – це вплив мови оточуючих. Якщо у ній трапляються факти порушення норм літературної мови, вони можуть наслідуватися і відтворюватися дітьми. Ці порушення можуть стосуватися лексики, морфології, синтаксису, фонетики і є елементами особливого різновиду мови, зазвичай званої просторіччям. Просторіччя є потужним негативним чинником, яке впливає на формування дитячої мови і яке обумовлює дуже багато різноманітних помилок.

До того ж, як чинник, що сприяє виникненню мовних помилок, виступає складність механізму відтворення мови. Серед типових помилок у мовленні учнів початкових класів можна виділити:

1. Граматичні помилки під час словотворення.
2. Граматичні помилки в словозміні.
3. Неправильне вживання відмінкових закінчень іменників.
4. Відмінювання невідмінюваних іменників.
5. Неправильне вживання родових форм іменників.
6. Неправильне вживання прийменників: *в, на, у, під, між, біля*.

На нашу думку, граматичні помилки у мовленні учнів початкових класів – це закономірне явище у процесі засвоєння мови. Виправляти їх необхідно відразу. Це дасть змогу дитині засвоїти граматичні норми.

У свідомості мовця відбувається кілька складних процесів: добір синтаксичної моделі, вибір лексики заповнення синтаксичної моделі, вибір потрібних форм слів, розстановка в певному порядку. Всі ці процеси протікають паралельно. Щоразу відбувається складна, багатоаспектна робота щодо оформлення мовного тексту. У цьому величезну роль грає оперативна пам'ять, «головна функція якої «утримання» вже вимовлених фрагментів тексту і «випередження» ще вимовлених» [4, с. 12]. Саме недостатнім розвитком оперативної пам'яті дітей пояснюються численні мовні помилки.

У працях Цейтлін З. М. вказані приклади помилок, які виникають у мовленні дітей, причини з кожної із зазначених і залежно від цього відбувається розподіл помилок на системні, просторічні і композиційні. Львов М.Р. не виділяє загальні причини виникнення мовних помилок, а розглядає окремі випадки в класифікації. Перевага такої побудови теоретичного матеріалу у тому, що чітко видно, які причини лежать у виникненні конкретних помилок [3, с. 142].

М. Пентлюк виділяє такі групи лексичних недоліків: [5; с.68] неправильне або неточне слововживання, тобто вживання слова без урахування властивого йому в літературній мові значення в контексті: *Українці – запорожці вели гострі дуелі за визволення країни (треба гостру боротьбу)*. змішування однозначних та багатозначних слів: *Іван Мазепа був правдивим патріотом України (треба справжнім)*. змішування багатозначних слів та омонімів: *термін виконання та науковий термін*; невміння використовувати синоніми: *На картині намальовані картини чудової карпатської природи (треба зображені)*; неправильне вживання слів іншомовного походження; недоліки, викликані змішуванням різних за значенням, але близьких за звуковим оформленням слів: *Я виконав своє громадянське доручення (треба громадське, тобто не службове, а добровільне доручення громади)*; зайві в мовленні, беззмістовні слова (слова – паразити): *значить, ну, так би мовити і т.д.*; невиправдане калькування російських слів і стійких словосполучень, тобто дослівний переклад їх українською мовою; змішування українських та російських слів.

Ми вважаємо, що серед інших аспектів виникнення орфоепічних помилок можна виділяти й психологічний.

Також слід зауважити, що під впливом російської мови ігноруються лексичні, фонетичні, граматичні, акцентуаційні форми, наприклад, говорять: *бутилка, карніз, блеф, магазин, бабушка, замітити, гардеробиця, но'вий. укра'їнський...* Ігнорується кличний відмінок: *Ваня, Вася, Міша, Света...* Відбувається російська вимова цілого ряду звуків і

звукосполучень, це: оглушення дзвінких приголосних звуків у кінці слів та в кінці складів; м'яка вимова звука [ч]; оглушення вимови дзвінкого фарингального звука [г].

Звичайно, це не всі ознаки впливу російської мови, цей ряд можна продовжувати ще дуже довго. Це найяскравіші, зримі фактори, що негативно впливають на чистоту української мови, але при детальному дослідженні можна виявити й інші, які заховані глибше, але шкоди українській мові приносять не менше.

«Значна близькість української та російської мов, – зазначалось у курсі «Сучасна українська літературна мова (Лексика і фразеологія)» за редакцією І. Білодіда, – що мають генетичну спорідненість, яка виявляється на всіх мовних рівнях, надзвичайно сприяє активізації закладених в українській мові словотворчих тенденцій за зразком російських моделей.

Отже, відповідно до аналізу методичної, лінгвістичної літератури можна зробити висновок, що мовна помилка – це відхилення від нормативної літературної мови. Дитяче мовлення – це узагальнений і досить спрощений варіант нормативної мови. Більшість помилок дитячого мовлення належить до системних, які порушують мовну норму шляхом прямолінійного наслідування системи.

Другою причиною мовленнєвих помилок дітей є наслідування просторічного мовлення дорослих, які модифікують слова нормативної мови. Таким чином, вплив на розвиток мови дітей створює як мова оточуючих, так і спеціально організована робота.

Список використаних джерел:

1. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування / Н. М. Бібік // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. – К. : К.І.С., 2004. – С. 47 – 53.
2. Білик С. В. Хвилинки-цікавинки з використанням словникових слів на уроках рідної мови / С. В. Білик // Почат. навч. та вих. – 2007. – № 2. – С. 15–20.
3. Львов М. Р. Основы теории речи : учеб. пособ. для студентов высш. учеб. Заведений / М. Р. Львов. – М. : Издат. центр «Академия», 2000. – 248 с.
4. Масенко Л. Суржик як соціолінгвістичний феномен / Л. Масенко // Дивослово. – 2002. – № 3. – С. 11–13.
5. Мацько Л. І. Культура української фахової мови : навч. посіб / Л. І. Мацько, Л. В. Кравець. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – 360 с.

*Шульгач Еліна Володимирівна,
студентка 1 курсу магістратури,
спеціальність 012 «Дошкільна освіта»,*

ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. акад. С. Дем'ячука»

Науковий керівник:

*Мельничук Лілія Борисівна,
к. пед. н., доцент кафедри педагогіки,*

ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. акад. С. Дем'ячука»

ВЗАЄМОДІЯ З ДОРΟΣЛИМИ ЯК УМОВА МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Відповідно до державних документів (Закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про охорону дитинства», «Національна доктрина розвитку освіти України у XXI ст.», Базовий компонент дошкільної освіти в Україні) провідним завданням дошкільної освіти є всебічний розвиток людини як особистості, як найвищої цінності суспільства; виховання високих моральних якостей майбутніх громадян, збагачення їхнього культурного потенціалу, що ґрунтується на культурно-історичних та моральних цінностях українського народу, його традиціях і духовності; оволодіння цінностями світової культури, загальнолюдськими надбаннями. Отже, морально-етичне виховання дошкільників є досить складним і довготривалим процесом, який охоплює весь період дитинства і продовжується в дорослому житті та розглядається в його кінцевому результаті як сформованість морально-етичної вихованості [1].

ЗМІСТ

Секція 1. Спадщина В.Сухомлинського в контексті пріоритетів освіти ХХІ ст.

Андронатій Л. А., Ватаманюк Г. П. Використання літературних творів В.О. Сухомлинського в освітньому процесі дошкільної освіти	5
Ватаманюк Г. П. Погляди В. Сухомлинського на професійні якості педагога у формуванні культури мовлення дітей дошкільного віку	8
Карпенко Л. С., Марчук О. О. Моральне виховання особистості в педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського	10
Кухновець О. М., Петрук О. М. Василь Сухомлинський про роль сім'ї у вихованні особистості	13
Луць С. С., Петрук О. М. Василь Сухомлинський про важливі якості учителя - вихователя	15
Тимчишин Л. В., Ватаманюк Г. П. Готовність дитини до навчання у школі в педагогічному вимірі В. О. Сухомлинського	18
Ульмер І. І. Спадщина В. Сухомлинського в контексті пріоритетів сучасної освіти	20
Чипинюк Н. В., Петрук О. М. Поради Василя Сухомлинського щодо організації морального виховання дітей	22

Секція 2. Дошкільна та початкова освіта в Україні: перспективи та проблеми реформування

Андрощук О. М., Міськова Н. М. Особливості ознайомлення з величинами у початковому курсі математики на сучасному етапі	25
Арамишин К. В., Лук'яник Л. В. Збагачення мовлення учнів початкових класів етнокультурознавчою лексикою на уроках читання	27
Вітковська С. Р. Розвиток літературних здібностей учнів початкової школи на уроках української мови та в позаурочний час	29
Вітренко А., Роганова М. В. Розвиток спілкування між дітьми старшого дошкільного віку в процесі ігрової діяльності	33
Гривіцька Р. В., Міщеня О. М. Цінності вчителя початкових класів в сучасних умовах розвитку освіти	35
Дем'ян С. М., Хом'як О. А. Проблема підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до професійної діяльності	37
Дем'янчук А. С., Марчук О. О. Сутність педагогічного поняття «патріотичне виховання» дошкільників	39
Деркач Т. В., Бісовецька Л. А. Основи методики навчання граматики в початкових класах	41
Дубич Ю. В., Мельничук Л. Б. Формування у старших дошкільників уявлень про рідне місто	45
Дьоміна В. В. Підготовка педагогів до виховання дітей-білінгвів	48
Єфименко Л. М. Теоретичні аспекти виховання комунікативної толерантності у майбутніх фахівців дошкільної освіти	50
Журавель О. С., Єфименко Л. М. Комунікативна толерантність вихователя дошкільного закладу	52
Задолинна О. Ф., Третяк О. М. Сутність мультимедійних технологій у початковій школі	54
Ісак А. Я., Мельничук Л. Б. Використання казки як засобу пізнавальної активності дітей дошкільного віку	57

Карапузь О. В., Міщеня О. М. Сутність і структура основ етичної культури молодших школярів	60
Ковальська В. В., Бісовецька Л. А. <i>Формування культурномовленнєвих знань, умінь і навичок на уроках української мови</i>	63
Ковальчук М. В., Сойко І. М. Методика проведення спостережень учнів за змінами в природі	66
Максимчук Н. С. Формування готовності майбутніх вихователів до ознайомлення дітей з народознавством	68
Мариніна І. В., Яковишина Т. В. Дошкільна та початкова освіта в Україні: перспективи та проблеми реформування	71
Мідяківська Т. А., Яковишина Т. В. Уроки образотворчого мистецтва в сучасній початковій школі	74
Мись К. Ю., Лук'яник Л. В. Упровадження творчих завдань у процес формування креативних умінь і навичок учнів початкових класів на уроках української мови	76
Мисько І. П., Сойко І. М. Інтерактивні технології як засіб навчання у початковій школі	79
Момотюк О. М., Мельничук Л. Б. Теоретичні основи підготовки майбутніх вчителів плчаткової школи до інноваційної діяльності	82
Пахнюк Х. В., Пагута Т. І. Формування логіко-математичних компетентностей у старших дошкільників	84
Петрик Т. А., Бісовецька Л. А. Комплексний підхід до вивчення слова на уроках української мови в початкових класах	87
Попова О. В. Формування емоційного інтелекту молодших школярів засобами театралізації	89
Приймак С. І., Боровець О. В. Проблеми та перспективи проектної діяльності учнів у позаурочній роботі	93
Промська К. В., Мілаш О. О. Використання ігор в процесі виховання самостійності дітей молодшого дошкільного віку у самообслуговуванні	95
Роганова М. В. Професійна підготовка педагога дошкільної освіти в контексті культури	98
Свіщевська О. І., Мельничук Л. Б. Розвиток творчих здібностей дошкільників засобами нетрадиційних художніх технік	99
Сидорук Ю. М., Петрук О. М. Шляхи удосконалення фізичного виховання дітей дошкільного віку	103
Сириця В. Є., Ярославцева М. І. Предметно-ігрове середовище як складова педагогічного процесу в закладі дошкільної освіти	105
Сирова Ю. В. Організаційно-педагогічні засади методичної роботи в закладах дошкільної освіти України	109
Сойко І. М. Особливості проведення інтегрованих уроків у початковій школі	112
Стаднік Л. В., Лук'яник Л. В. Збагачення мовлення учнів початкових класів українською фразеологією	114
Стоян Л. О., Мельничук Л. Б. Засоби, методи і прийоми розвитку творчості старших дошкільників у художньо-мовленнєвій діяльності	117
Стоян М., Мельничук Л. Б. Роль гри у формуванні екологічної компетентності дошкільників	120
Тарасенко Ю. В. , Ярославцева М. І. Розвиток моторики дитячої руки і підготовки її до письма	123
Токарська К. М., Міщеня О. М. Структура педагогічної майстерності майбутнього вчителя початкової школи	125
Федоренко В. В., Лук'яник Л. В. Теоретико-практичні основи формування дикції як компонента техніки мовлення	132
Шеремет М. С., Лук'яник Л. В. Типові помилки учнів початкових класів в	135

умовах інтерферентного оточення	
Шульгач Е. В., Мельничук Л. Б. Взаємодія з дорослими як умова морального виховання дітей молодшого дошкільного віку	137
Юрковська І. В., Лук'яник Л. В. Методика вивчення фонетико-орфоепічного матеріалу в початковій школі	141
Яковишина Т. В. Значення педагогічної технології «тайм-менеджмент» в актуалізації потенціалу освітнього середовища сучасного університету	143

Секція 3. Соціальна педагогіка та практична психологія у контексті професійної підготовки фахівців вищої освіти	
Савченко Л. Л. Соціокультурне середовище як фактор освітньо-виховної діяльності у ВПНЗ	146

Секція 4. Інтеграція дошкільної та початкової освіти України до європейського та світового освітнього простору	
Жук Н. В., Марчук О. О. Єдність і взаємозв'язок завдань виховання дошкільників в контексті євроінтеграційних освітніх процесів	150
Кравець Н. В. Використання інтерактивних форм роботи в освітньому процесі сучасного закладу освіти	152
Колупасва Т. Є. Елементи дистанційного навчання у підготовці майбутнього вчителя початкових класів	156
Марчук О. О. Впровадження педагогічних здобутків вчителів початкових шкіл Волинської губернії к контексті реформування освіти України	158
Палінкаш В. І., Красовська О. О. Модель професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій	161
Пехарєва С. В., Пехарєва А. С. Сутність і особливості реформування управлінська дошкільними навчальними закладами в Україні	164
Савінова Н. С. Реалізація ідей нової української школи у формуванні освітнього простору «школи суб'єкт-суб'єктної взаємодії»	167
Шквородюк Л. В. Сучасна інклюзивна початкова освіта України в контексті європейської інтеграції	171

*Редакційно-видавничий центр
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука,
33027, м. Рівне, вул. ім. академіка Степана Дем'янчука, 4
Наклад: 50 примірників.
Підписано до друку 13.03.2018 р.
Друк офсетний.*